

## Informacje podstawowe

|                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|--------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Nazwa przedmiotu                                                   | Liturgika fundamentalna                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| Prowadzący                                                         | Ks. dr Waldemar Bartocha                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| Wydział                                                            | Wydział Teologiczny                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| Kierunek                                                           | Teologia ogólna                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| Poziom studiów                                                     | Jednolite studia magisterskie                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| Profil studiów                                                     | ogólnoakademicki                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| Forma studiów                                                      | stacjonarne                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| Moduł specjalnościowy                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| Dyscyplina naukowa, do której odnoszą się efekty uczenia się       | nauki teologiczne                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| Obowiązuje od roku akademickiego                                   | 2025/2026                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| Rok studiów                                                        | 1                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| Semestr                                                            | 2                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| Język wykładowy                                                    | polski                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| Status przedmiotu<br>( <i>obowiązkowy, do wyboru</i> )             | obligatoryjne                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| Odniesienie do kierunkowych efektów uczenia się ( <i>symbole</i> ) | TMA_W06; TMA_W10; TMA_W17; TMA_U05                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| Rodzaj zajęć ( <i>wybór z listy*</i> )                             | wykład kierunkowy                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| Liczba godzin                                                      | 30                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| Liczba ECTS                                                        | 3                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| Wymagania wstępne                                                  | Wiedza religijna i umiejętności nabyte w ramach katechezy w szkole podstawowej i średniej; osobiste doświadczenie liturgii Kościoła wyniesione ze wspólnoty parafialnej. Podstawowa orientacja w epokach historii powszechnej (ze szczególnym uwzględnieniem historii Europy w starożytności, średniowieczu oraz w czasach nowożytnych i współczesnych).                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| Opis i cele przedmiotu                                             | Celem wykładów jest poznanie natury i celu liturgii, jej teologicznego rozumienia w świetle dokumentów Magisterium Kościoła. Podczas wykładów studenci poznają żydowskie i starochrześcijańskie źródła liturgii. Rozwijają umiejętności w zakresie orientowania się w rozwoju liturgii w poszczególnych epokach kulturowych oraz uczą się wyjaśniać genezę oraz skutki zmian zachodzących na płaszczyźnie liturgii. Studenci poznają różnicę pomiędzy znakiem a symbolem w liturgii, zapoznają się z symboliką przestrzeni liturgicznej oraz przedmiotów i szat liturgicznych. Celem przedmiotu jest także zapoznanie studentów z podstawowymi rzymskimi księgami liturgicznymi (historycznymi i współczesnymi) oraz procesem |

|  |                                                                                                                                                                              |
|--|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | ich powstania. Wykłady mają na celu przekazanie studentom podstawowej wiedzy na temat głównych założeń soborowej odnowy liturgicznej oraz jej realizacji na gruncie polskim. |
|--|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

## Treści programowe

| Temat/blok zajęć:                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Liczba godzin |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|
| 1. Etymologia słowa <i>liturgia</i> . Pojęcie liturgii w encyklice <i>Mediator Dei</i> , Konstytucji <i>Sacrosanctum concilium</i> , <i>Katechizmie Kościoła Katolickiego</i> oraz w Liście apostolskim <i>Desiderio desideravi</i> papieża Franciszka. Liturgika jako systematyczna refleksja nad liturgią. | 2             |
| 2. Sposoby obecności Chrystusa w liturgii. Potrójna norma liturgiczna.                                                                                                                                                                                                                                       | 2             |
| 3. Liturgia a pobożność ludowa.                                                                                                                                                                                                                                                                              | 2             |
| 4. Znak i symbol w liturgii. Liturgia i ciało (postawy, gesty, działania).                                                                                                                                                                                                                                   | 2             |
| 5. Symbolika elementów naturalnych w celebracjach liturgicznych.                                                                                                                                                                                                                                             | 2             |
| 6. Zgromadzenie liturgiczne podmiotem liturgii. Struktura zgromadzenia i podział funkcji w zgromadzeniu liturgicznym.                                                                                                                                                                                        | 2             |
| 7. Teologiczne i prawne podstawy posług i funkcji wiernych świeckich w liturgii.                                                                                                                                                                                                                             | 2             |
| 8. Nowe perspektywy posług kobiet w liturgii.                                                                                                                                                                                                                                                                | 2             |
| 9. Przestrzeń liturgiczna i jej ukształtowanie.                                                                                                                                                                                                                                                              | 2             |
| 10. Księgi liturgiczne rzymskie.                                                                                                                                                                                                                                                                             | 2             |
| 11. Przedmioty i szaty liturgiczne.                                                                                                                                                                                                                                                                          | 2             |
| 12. Pojęcie i źródła prawa liturgicznego. Inkulturacja w liturgii.                                                                                                                                                                                                                                           | 2             |
| 13. Rozwój życia liturgicznego w Kościele.                                                                                                                                                                                                                                                                   | 2             |
| 14. Rodziny liturgiczne w Kościele wschodnim i zachodnim.                                                                                                                                                                                                                                                    | 2             |
| 15. Dzieje liturgii i ruch liturgiczny w Polsce.                                                                                                                                                                                                                                                             | 2             |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |               |
| Łącznie godzin:                                                                                                                                                                                                                                                                                              | 30            |

## Opis przedmiotowych efektów uczenia się i sposoby ich weryfikacji

| Kategoria efektu<br>(W, U, K) | <u>Kierunkowe</u><br>efekty uczenia się<br><br>(co ogólnie <i>absolwent po tych studiach</i> będzie wiedział i umiał)  | Opis <u>przedmiotowych</u><br>efektów uczenia się<br><br>(wyłącznie czasownikami operacyjnymi - czynności, które da się zweryfikować, mierzalne; w nawiasie należy podać numery tematów zajęć, które realizują dany efekt)<br><br>(co konkretnie <i>student po tym przedmiocie</i> będzie wiedział i umiał)                                                                             | Sposoby <u>weryfikacji</u><br>efektów uczenia się<br><br>(np.: kolokwium pisemne, egzamin ustny, egzamin pisemny, sprawozdanie, prezentacja na zajęciach, raport, projekt indywidualny, grupowy...) |
|-------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| TMA_W06                       | prezentuje pogłębioną wiedzę na temat religii monoteistycznych i ich instytucji religijnych i kulturalnych             | W1 – student zna w zarysie genezę i historię liturgii chrześcijańskiej ze szczególnym uwzględnieniem epok w rozwoju liturgii rzymskiej (tematy 13-15)                                                                                                                                                                                                                                   | Kolokwium pisemne<br>Egzamin ustny                                                                                                                                                                  |
| TMA_W10                       | wykazuje uporządkowaną pogłębioną wiedzę z zakresu teologii praktycznej (katechetyki, liturgiki, teologii pastoralnej) | W2 – student zna istotę i sens teologiczny liturgii; podaje historyczne oraz współczesne definicje liturgii chrześcijańskiej i je opisuje oraz zestawia ze sobą odwołując się do dokumentów Magisterium Kościoła (tematy 1-3)                                                                                                                                                           | Kolokwium pisemne<br>Egzamin ustny<br>Dyskusja podczas zajęć                                                                                                                                        |
| TMA_W17                       | prezentuje współczesne dokonania ośrodków i szkół badawczych w zakresie teologii                                       | W3 – student na poziomie ogólnym przedstawia współczesne nurty w rozwoju teologii liturgicznej oraz charakteryzuje wkład polskich liturgistów w badania nad teologią i historią liturgii (tematy 1-2, 6-8, 15)                                                                                                                                                                          | Kolokwium pisemne<br>Egzamin ustny                                                                                                                                                                  |
| TMA_U05                       | dokonuje krytycznej analizy wskazanych treści z zakresu teologii praktycznej                                           | U1 – student potrafi wykorzystać wiedzę teoretyczną z zakresu teologii liturgii do poprawnego przygotowania komentarzy liturgicznych, oceny wnętrza auli liturgicznej w kontekście jej poprawności teologiczno-liturgicznej, zgodności z normami liturgiczno-prawnymi oraz funkcjonalności a także do tego, aby w sposób pełny, świadomy i czynny uczestniczyć w liturgii (tematy 1-12) | Kolokwium pisemne<br>Egzamin ustny<br>Dyskusja podczas zajęć                                                                                                                                        |

## Metody dydaktyczne

*(dostosowane do przedmiotowych efektów uczenia się)*

|   |                                                        |
|---|--------------------------------------------------------|
| 1 | Wykład z prezentacją multimedialną wybranych zagadnień |
| 2 | Dyskusja moderowana                                    |
| 3 | Analiza dokumentów i tekstów teologicznych             |

## Opis nakładu pracy studenta w ECTS

| Kontakt z prowadzącym | Aktywność                                                                  | Liczba godzin | Razem liczba godzin / ECTS |
|-----------------------|----------------------------------------------------------------------------|---------------|----------------------------|
| bezpośredni           | udział w zajęciach                                                         | 30            | 30 (1 ECTS)                |
|                       |                                                                            |               |                            |
|                       |                                                                            |               |                            |
| praca własna          | przygotowanie do kolokwium pisemnego (test sprawdzający śródsesemestralny) | 15            | 15 (0.5 ECTS)              |
|                       | przegląd zalecanej literatury oraz materiałów przesłanych przez wykładowcę | 15            | 15 (0.5 ECTS)              |
|                       | przygotowanie do egzaminu ustnego                                          | 30            | 30 (1 ECTS)                |

## Kryteria oceny końcowej

*(Opis składowych oceny końcowej zajęć, rozkład procentowy lub punktowy, informacja o dopuszczalnej liczbie nieobecności, inne kryteria)*

Na ocenę końcową składają się: obecność na wykładach (dozwolone dwie nieobecności nieusprawiedliwione), wynik z kolokwium pisemnego (praca śródsesemestralna w formie testu sprawdzającego), aktywność na zajęciach oraz wynik z końcowego egzaminu ustnego (egzamin przeprowadzany w oparciu o tezy podane przez wykładowcę).

Procentowo ocenienie testu sprawdzającego (kolokwium pisemne) przedstawiać się będzie następująco: 0-59 procent – ndst (2); 60-66 procent – dst (3); 67-76 procent – dst plus (3,5); 77-86 procent – db (4); 87-94 procent – db plus (4,5); 95-100 procent – bdb (5). Inspiracją do takich wyliczeń jest paragraf 49 ustęp 3 Regulaminu Studiów na UKSW obowiązujący od 01.10.2023.

Rozkład procentowy oceny końcowej:

- kolokwium pisemne (40 procent oceny końcowej);
- egzamin ustny (50 procent oceny końcowej);
- obecność na zajęciach i aktywny w nich udział (10 procent oceny końcowej).

## Literatura obowiązkowa

|   |                                                                                                                                                                    |
|---|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 | Konstytucja o liturgii świętej <i>Sacrosanctum Concilium</i> , w: Sobór Watykański II, Konstytucje, Dekrety, Deklaracje, Poznań 2002 (nowe tłumaczenie), s. 48-78. |
|---|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|   |                                                                                                                                                                                                                                                             |
|---|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 2 | Katechizm Kościoła Katolickiego, Poznań 2002, nr 1066-1112, 1135-1162, 1179-1209 (s. 269-281, 286-292, 296-301).                                                                                                                                            |
| 3 | Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, <i>Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii. Zasady i wskazania</i> , Poznań 2003, nn. 1-92 (s. 13-73)                                                                                            |
| 4 | Franciszek, List apostolski <i>Desiderio desideravi</i> , Poznań 2022.                                                                                                                                                                                      |
| 5 | Bartocha W., <i>Jaka jest rola Ducha Świętego w liturgii?</i> , w: <i>Wierzyć i rozumieć. Refleksje nad przesłaniem wiary w Katechizmie Kościoła Katolickiego</i> , red. G. Dziewulski, M. Marczak, A. Perzyński, J. Wolski, Łódź 2013, s. 235-238.         |
| 6 | Bartocha W., <i>Jaka jest relacji pobożności ludowej do liturgii?</i> , w: <i>Wierzyć i rozumieć. Refleksje nad przesłaniem wiary w Katechizmie Kościoła Katolickiego</i> , red. G. Dziewulski, M. Marczak, A. Perzyński, J. Wolski, Łódź 2013, s. 242-245. |

## Literatura uzupełniająca

|    |                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|----|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1  | Guardini R., <i>Znaki święte</i> , Jasna Góra 2022.                                                                                                                                                                                                                                           |
| 2  | Nadolski B., <i>Liturgika</i> , t. I: <i>Liturgika fundamentalna</i> , wyd. II uzupełnione, Poznań 2014.                                                                                                                                                                                      |
| 3  | Bartocha W., <i>Historia i teologia chrzcielniczy</i> , Łódzkie Studia Teologiczne 26(2017) nr 2, s. 111-121.                                                                                                                                                                                 |
| 4  | Bartocha W., <i>Prawno-liturgiczne konsekwencje zmiany brzmienia kan. 230 § 1 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. Geneza dopuszczenia kobiet do podjęcia na stałe posługi lektoratu i akolitu w świetle motu proprio „Spiritus Domini”</i> , <i>Liturgia Sacra</i> 28 (2022) nr 2, s. 55-73. |
| 5. | Bartocha W., <i>Liturgia w relacji do duchowości i mistyki chrześcijańskiej</i> , <i>Studia Elckie</i> 23 (2021), nr 3, s. 305-326 (szczególnie punkt 2: <i>Liturgia wymianą błogosławieństw dla uświęcenia człowieka</i> , s. 308-311).                                                      |
| 6. | Kunzler M., <i>Liturgia Kościoła</i> , tłum. L. Balter, Poznań 1999.                                                                                                                                                                                                                          |
| 7. | Czerwik S., <i>Wprowadzenie do Konstytucji o liturgii świętej</i> , w: <i>Mysterium Christi</i> , t. I: <i>Fundamentalne rzeczywistości liturgii</i> , red. W. Świerzawski, Zawichost-Kraków-Sandomierz 2012, s. 19-52.                                                                       |

### \* lista rodzajów zajęć

- ☐ ćwiczenia (audytoryjne, translatoryjne, terenowe, warsztatowe, projektowe)
- ☐ ćwiczenia laboratoryjne, komputerowe
- ☐ lektorat języka obcego nowożytnego/starożytnego
- X wykład kierunkowy
- ☐ wykład monograficzny lub konwersatorium monograficzne
- ☐ seminarium dyplomowe  
(sem. magisterskie, licencjackie lub inżynierskie, na którym student pod kierunkiem opiekuna pracy przygotowuje pracę dyplomową, wykorzystując metody adekwatne do realizowanej tematyki badawczej)
- ☐ pracownia dyplomowa (programistyczna, chemiczna, fizyczna, biologiczna, inżynierska)

*(zajęcia laboratoryjne, na których student pod kierunkiem opiekuna pracy przygotowuje pracę dyplomową wykorzystując metody adekwatne do realizowanej tematyki badawczej)*